

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

30

marca
czwartek

19:00

NFM, Sala Czerwona

Z Brazylii do Argentyny

Ewa Majcherczyk – sopran

Oktet wiolonczelowy Międzynarodowej Akademii Wiolonczelowej:

Jelena Očić

Mats Lidström

Roberto Trainini

Hyun-Jung Berger

Polish Cello Quartet:

Tomasz Daroch

Krzysztof Karpeta

Adam Krzeszowiec

Wojciech Fudala

Program:

Heitor Villa-Lobos (1887–1959) *Bachianas Brasileiras* nr 1: *Introdução (Embolada)*, *Prelúdio (Modinha)*, *Fuga (Conversa)*

Heitor Villa-Lobos *Bachianas Brasileiras* nr 5: *Ária (Cantilena)*, *Dança (Martelo)*

Michael O'Brien *Tres danzas populares argentinas* na kwartet wiolonczelowy:
Carnavalito, *Zamba*, *Chacarera*

Astor Piazzolla (1921–1992) *Pory roku* na 8 wiolonczel (aranż. J. Barralet)

I Lato w Buenos Aires

II Jesień w Buenos Aires

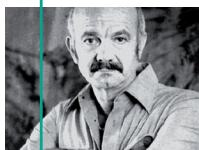
III Zima w Buenos Aires

IV Wiosna w Buenos Aires

[90']

H. Villa-Lobos

A. Piazzolla

Omówienie

Agata Adamczyk

Repertuar koncertowy krajów Ameryki Łacińskiej jeszcze w XIX w. obejmował dzieła niemalże wyłącznie europejskie. Jeśli pojawiały się rodzime, to zwykle tych kompozytorów, którzy nauki pobierali na Starym Kontynencie, a to znaczy, że utwory były przesiąknięte europejskim romantyzmem, impresjonizmem i neoklasycyzmem. Z początkiem XX w., wraz z nowymi warunkami społeczno-politycznymi i rozbudzeniem się świadomości narodowej, sytuacja ta zmieniła się diametralnie. Twórcy uprawiający sztukę tzw. *música erudita*, czyli muzyki uczonej, rozpoczęli poszukiwania własnej tożsamości artystycznej, którą odnaleźli w muzyce ludowej. Dzięki temu, że uświadomili sobie, jaki drzemie w niej potencjał, mogli zerwać z dominacją europejskich tradycji.

Czołowym kompozytorem brazylijskim pierwszej połowy XX w. był Heitor Villa-Lobos. Nowoczesne techniki muzyczne, jakie poznał podczas pobytu w Paryżu, fascynacja twórczością francuską, niemiecką, hiszpańską, a nawet polską, oraz rodzimy folklor wpłynęły na ukształtowanie się jego oryginalnego stylu, zakwalifikowanego jako narodowy. Chęć zgłębienia ludowej tradycji artysta poczuł już w wieku osiemnastu lat, kiedy to po raz pierwszy wybrał się na wyprawę do północnych stanów Brazylii i Amazonii (południowe stany były objęte wpływami europejskimi). Tam poznawał ludowe instrumenty, studiował styl folkowych śpiewaków i przysłuchiwał się piosenkom pasterskim.

Brazylijska muzyka ludowa jest wyjątkowo zróżnicowana, co wynika z rozległości kraju i historii jego kolonizacji. Zawiera w sobie elementy muzyki portugalskiej i hiszpańskiej, nawiązania do tradycyjnych melodii wykonywanych przez sprowadzanych do Brazylii afrykańskich niewolników oraz odwołania do muzyki rdzennych Indian zamieszkujących dzisiejszy obszar kraju.

Villa-Lobos był artystą wyjątkowo płodnym – napisał ponad dwa tysiące kompozycji, w niemal

wszystkich znanych gatunkach. Spośród jego dzieł szczególną popularnością cieszy się m.in. cykl *Bachianas Brasileiras*. Umieszczona w tytule gra stów zdradza inspiracje twórcy. Pierwsza z cyklu dzieł różnorodnie zinstrumentowanych kompozycji powstała w 1930 r., ostatnia – piętnaście lat później. *Bachianas Brasileiras* to fuzja bachowskiej, ścisłej techniki kontrapunktycznej z elementami muzyki ludowej naznaczonej latynoskim temperamentem. Styl Bacha, który dla Villi-Lobosa był fundamentem muzyki europejskiej, stał się językiem uniwersalnym, „pośredniczącym między wszystkimi kulturami”.

Badaniem folkloru argentyńskiego od wielu już lat zajmuje się Michael O'Brien – amerykański etnomuzykolog, kompozytor, aranżer i publicysta. Przez ponad dziesięć lat, które spędził w Buenos Aires, analizował formy i style tanga, milongi, murgi, a wyniki tych badań przedstawiał w licznych publikacjach oraz podczas konferencji etnomuzykologicznych w USA, Meksyku i Argentynie. Obecnie wykłada historię muzyki i muzykę świata w Luther College w Decorah. Tytuł doktora otrzymał zaś na University of Texas w Austin. Kompozycje O'Briena są wykonywane przez uczniów, studentów, a także profesjonalne zespoły w USA, na Haiti, w Argentynie i Wielkiej Brytanii.

Tres danzas populares argentinas amerykańskiego etnomuzykologa są próbą przeniesienia na wiolonczele ekspresyjnej rytmiki form tanecznych z północno-zachodniej części Argentyny, które zwykle są wykonywane na gitarze. Jak wynika z opisu O'Briena, pierwsza część zbioru nawiązuje charakterem do tętniącego życiem *Carnavalito*, tańczonego przez rdzenne plemiona północno-zachodniej Argentyny w długim, barwnym, wijącym się korowodzie. Druga – do *zamby*, czyli wolnego tańca, którego źródła znajdujemy w XIX-wiecznym *zamacueca*, rozbrzmiewającym w salonach peruwiańskich i chilijskich. Charakterystyczne dla tej formy tańca są chusteczki trzymane w rękach partnerów, zachowujących między sobą pewien dystans. Suitę O'Briena wieńczy *chacarera*. Jej brzmienie wynika z popularnej w krajach hisz-

pańskojęzycznych formuły rytmicznej *sesquiáltera*, czyli hemioli – następstwa taktów w metrum 3/4 i 6/8 nakładających na siebie akcentowanie dwudzielne z trójdzielnym (takt na 6 ma dwie ćwiartki z kropką, takt na 3 – trzy ćwiartki). Mężczyźni tańczą do energicznego rytmu *zapateo*, podczas gdy kobiety wykonują eleganckie figury *zarandeo*.

Podobno niektórzy rdzenni *porteños*, czyli mieszkańcy Buenos Aires, nadal uważają, że kompozycje Astora Piazzolli to ani tango, ani muzyka klasyczna, a po prostu Piazzolla. Argentyński kompozytor zrewolucjonizował tradycyjną formę tanga, od lat uprawianego przez *tangueros*. *Tango nuevo* stało się gatunkiem artystycznym obdarzonym takimi samymi prawami co muzyka filharmoniczna. Najważniejsze postulaty (m.in. przeznaczenie do słuchania, a nie do tańczenia, nadrzędność wartości artystycznych nad komercyjnymi, podniesienie jakości, zmiana instrumentarium) Piazzolla zawarł w stworzonym przez siebie dekalogu. Dzięki niemu tango jest dziś postrzegane jako jeden z gatunków muzyki klasycznej.

Pory roku Piazzolli nawiązują do barokowego dzieła Antonia Vivaldiego (*Czterech pór roku*) m.in. poprzez stosowanie cytatów. Oba cykle różnią się jednak stylem i charakterem. *Pory roku* to zbiór utworów napisanych w rytmie tanga, początkowo przeznaczonych na skrzypce, fortepian, gitarę elektryczną, kontrabas i bandoneon, czyli na standardowy skład zespołu kompozytora – Quinteto Tango Nuevo. Muzyka ta opowiada o życiu w stolicy Argentyny, o jej mieszkańcach, zgiełku ulic, zadymionych kawiarniach, ciężkim i wilgotnym klimacie, o elegancji Starego Kontynentu i nostalgii tych, którzy niegdyś zostali zmuszeni go opuścić.

Piazzolla nigdy nie planował *Pór Roku* zebrać w cykl. Poszczególne części powstawały w znacznym odstępnie czasowym. *Lato w Buenos Aires* zostało skomponowane w 1964 r. jako muzyka towarzysząca sztuce *Melenita de Oro* Alberta Rodrígueza Muñoz. *Jesień w Buenos Aires* powstała w 1969 r. Wiosnę w *Buenos Aires* Piazzolla stworzył

rok później, podobnie jak *Zimę*. Wszystkie cztery części tworzą razem barwny muzyczny obraz – są hołdem złożonym ku czci tanga.

Ewa Majcherczyk

Absolwentka Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach, a także Duńskiej Królewskiej Akademii Muzycznej w Kopenhadze. W 2009 r. zadebiutowała partią Adiny w *Napoju miłosnym* Donizettiego w Filharmonii Jeleniogórskiej, a następnie wystąpiła w roli Hanny w *Strasznym dworze* Moniuszki w Operze Śląskiej. Śpiewała partie Kunegundy w *Kandydzie* Bernsteina i Zerliny w *Don Giovannim* Mozarta na deskach Teatro del Giglio di Lucca, Primadonny w operze *Teatralne obyczaje i nieobyczajności* Donizettiego oraz Masetty w *Cyganerii* Pucciniego w produkcji Teatro dell'Opera di Roma. W sezonie 2016/2017 zadebiutowała na scenie Teatru Wielkiego – Opery Narodowej w roli I Damy w *Czarodziejskim flecie* Mozarta. Od 2009 r. jest solistką zespołu Opery Śląskiej.

Ewa Majcherczyk, fot. Bartek Banaszak

Jelena Očić, fot. archiwum artystki

Jelena Očić

Chorwacka wiolonczelistka. Koncertuje na całym świecie jako solistka z towarzyszeniem orkiestr filharmonicznych i kameralnych; daje też recitale. Wielu kompozytorów napisało utwory specjalnie dla niej. Album *Challenge Classics*, który nagrała w duecie z pianistą F. Lovato, krytyka uznała za wyjątkowe wydawnictwo. Ostatnia płyta artystki, poświęcona muzyce barokowej, również została przyjęta z wielkim entuzjazmem w całej Europie. Jelena Očić często zasiada w jury międzynarodowych konkursów muzycznych. Interesuje się także muzyką elektroniczną opartą na improwizacji – obecnie wraz z kompozytorem, autorem i aktorem M. Sensem przygotowuje nowy projekt albumowy jej poświęcony. Od jesieni 2014 r. artystka jest profesorem w Konserwatorium w Amsterdamie.

Mats Lidström

Od 1993 r. członek Royal Academy of Music. Obecnie jest wiolonczelistą solistą w zespole Oxford Philharmonic and Soloists. Nagrywał jako solista i kameralista dla wytwórni EMI, Decca, BIS, Deutsche Grammophon i Hyperion. Kompozycje własne artysty – m.in. *Rigoletto Fantasy* na wiolonczelę i orkiestrę, *Suite Tintin* na wiolonczelę i fortepian czy *Marche Triomphale* na dwa fortepiany i perkusję – zostały opublikowane przez jego wydawnictwo CelloLid.com. Mats Lidström współpracował z Royal Philharmonic Orchestra, Royal Swedish Opera, a także gościnnie z London Symphony Orchestra, Philharmonia Orchestra, Royal Scottish National Orchestra, Royal Concertgebouw Orchestra, filharmoniami z Los Angeles, Oslo, Bergen i Sztokholmu oraz Gothenburg Symphony Orchestra.

Mats Lidström, fot. archiwum artysty

Roberto Trainini, fot. archiwum artysty

Roberto Trainini

Początkowo studiował u R.V. Caminitiego oraz P. Bruno w Bari – otrzymał wówczas nagrody w dwóch głównych krajowych konkursach wiolonczelowych dla młodzieży we Włoszech. Kiedy miał 19 lat, R. Aldulescu zaproponował mu dołączenie do swojej klasy, z pełnym stypendium Międzynarodowej Akademii Muzycznej Menuhina w Szwajcarii. Roberto Trainini studiował muzykę kameralną u samego Y. Menuhina oraz u W. Levina, a następnie wiolonczelę i kameralistykę u M. Straussa, S. Isserlisego i N. Schmidta. Jednak największy wpływ na jego rozwój miał W. Mehlhorn. Artysta jest laureatem wielu nagród na najważniejszych międzynarodowych konkursach wiolonczelowych (Markneukirchen, Belgrad, Rzym, Hamburg). Był również głównym wiolonczelistą Lüneburg Opera i Singapore Symphony Orchestra.

Hyun-Jung Berger

Studiowała u Hae-Guen Kanga w Seulu oraz u J. Bergera i T. Demengi w Bazylei. Uczęszczała także na zajęcia mistrzowskie u B. Pergamenschikowa, H. Schiffa i D. Zsigmondyego. Zdobyła liczne nagrody krajowe i międzynarodowe. Karierę nauczycielską rozpoczęła w 1991 r. od stanowiska asystentki profesora J. Bergera w Hochschule für Musik Saar w Saarbrücken; później pracowała na Johannes Gutenberg-Universität w Moguncji. Od 2008 r. wykłada również w Leopold-Mozart-Zentrum przy Uniwersytecie w Augsburgu. Od 2016 r. prowadzi własne klasy w Leopold-Mozart-Zentrum i w Kalaidos Musikhochschule (Szwajcaria). Jako dyrektor artystyczny Asiago Festival Korea Hyun-Jung Berger odpowiada za kontakty między Europą i Koreą Południową.

Hyun-Jung Berger, fot. archiwum artystki

Polish Cello Quartet, fot. Monika Liber

Polish Cello Quartet

Zespół powstał w 2011 r. Tworzą go wiolonczeliści młodego pokolenia, którzy kształcili się u wielu uznanych pedagogów, takich jak m.in. P. Głombik, S. Firlej, F. Helmerson, G. Hoffman, M. Flaksman i J. Očić. Postanowili założyć ten wyjątkowy zespół kameralny, aby pokazać szerszej publiczności jego unikatowe brzmienie. Zespół wykonuje przede wszystkim utwory oryginalnie napisane na kwartet wiolonczelowy. Ponadto stale powiększa swój repertuar o kompozycje pisane współcześnie przez wiodących kompozytorów polskich i zagranicznych. Od 2014 r. Polish Cello Quartet jest zespołem Narodowego Forum Muzyki. W tym roku ukazuje się ich debiutancki album *Discoveries*.

Organizator:

Partner:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez: